

IARSEY & GARNSEY.

Cæsarea.



Is subest ad Meridiem CAESAREA ab Antonino memorata, vix duodecim mille passus distans, quam Galli nunc ita contraxerunt, ut *Cæsaris Burgum* in Normannia, & Hispani *Cæsar-augustam* in Hispania, *Gearzey* enim illi indig-

Gearzey.

tant, ut *Cherburgh* pro *Cæsaris buigo*, *Saragosam* pro *Cæsar augusta* dicunt. Gregorius Turonensis vocat *Insulam Maris quod Constantia civitati* adjacet, ubi narrat quomodo Prætextatus Episcopus Rothomagensis huc relegatus erat, ut Papirius Mafsonius *Insulam littoris Constantini* vocat, quod Constantia antiquæ urbi objacet, quæ Ammiano CASTRA CONSTANTIA dici videantur, & superioribus sæculis *Moritonium*. Scribit enim Robertus Montensis, *Comes Moritonii*, id est, *Constantiarum*, si illud non sit à librario, *Moritonium* enim, quod nunc *Mortaigne*, longius à mari abest.

Castra Constantia. Moritonium.

Insula hæc triginta plus minus mill. pass. ambitu colligit, cautibus & brevibus (quæ vadosa sunt loca navigantibus insidiosa) defensa. Terra satis fertilis, variis frugibus & gregibus abundat, oves habet multas, & ex iis plurimas quatuor cornibus conspicuas. Cælo admodum salubri, nec aliis morbis quam febribus mense Septembri (quas quidem *Settembers* vocant) obnoxio, adeo ut medicis hîc nullus locus. Cùm autem exiguum ignis alimentum ferat, pro lignis alga marina (*Vraic* vocant) utuntur. Quæ *Fucus marinus* Plinii esse judicatur, atque scopulosis circumquaque insulis & rupibus copiosissimè provenit. Hæc sole siccata pro igne est, & cujus cinere tanquam margâ, & terræ adipe agros vervactaque lætificant, uberrimæque faciunt. Nec licet hanc nisi tempore verno & æstivo colligere, idque diebus à magistratu indictis. Quo tempore festiva quadam lætitia ad littora undique cum suis carris confluunt, & ad rupes vicinas suis lembis certatim confluunt. Sed quod hujus generis à mari ejicitur, pauperculus in suum usum colligere licet. Interiora insulæ leviter collibus intumescunt, sub quibus amœnæ valles rivulis rigatæ substernuntur, fructiferis arboribus & pyris è quibus potum conficiant, consitæ. Villis frequens est, Parœciis duodecim distincta, & commodis undique stationibus sinuata, inter quas securissima est in Australi insulæ parte inter oppidula S. Hilarii, & S. Albani, quæ suam habet insulam præsidio munitam omni aditu circumcisam in qua S. Hilarium Pictavensem Episcopum huc relegatum sepulturæ traditum ferunt. Oppidum enim ejus nomini sacrum è regione hujus insulæ primarium censetur oppidum, tum ratione emporii, tum fori judiciarii quod ibi statuitur. Ad Orientale latus qua Constantiam urbem ex adverso prospectat, præruptæ rupi castrum affigitur munitissimum elato nomine *Mont-Orgueil*, quod plurimum Henr. V instauratori debet, cui cum præsidio præest qui universæ insulæ præficitur, qui olim *Custos Insulæ* dictus, & regnante Henrico III, c c libras singulis annis accepit. Ab Au-

Vraic. Fucus marinus.

S. Hilarius.

Mont Orgueil. i. Mons superbus.

stro, sed longiori intervallo cernitur S. Malo, à Maclovio viro summæ sanctitatis novo nomine adsumpto, cum prius Civitas *Diablintum* diceretur, & in Notitia antiqua *ALETVM*, in manuscripto enim Isidori Mercatoris expressè legitur, *Civitas Diablintum quæ alio nomine Aletum*. Incolæ piscationi, sed imprimis agriculturæ strenue incumbunt, mulierculæ autem tibialibus texendis quæ *Iarsey Stockes* vocamus, magnum sane quæstum faciunt.

Aletum.

Quod ad Politiam spectat, Gubernator à Rege Angliæ missus summus est magistratus, ille *Ballivum* constituit, qui cum duodecim *Iuratis* assessoribus è singulis duodecim parœciis, Parochianorum suffragiis selectis, in civilibus jus dicit: in criminalibus cum septem ex juratis: in causis ex æquo & bono cum tribus.

Viginti hinc milliaribus ad occasum æstivum altera abest insula, quæ Antonino *SARNIA*, nobis hodie *Garnsey* appellata, cytharæ quasi forma ab Ortum in Occasum projecta, *Cæsarea* quam dixi, nec magnitudine nec fecunditate adæquanda, parœcias enim tantum decem habet. In hoc tamen præferenda, quod nihil venenosum, ut illa, alat. Naturæ munimentis tutior, utique prærupta cautium corona redimita, inter quas *Smyris* lapis durissimus, & asperimus reperitur (nos *Emeril* vocamus) quo gemmarii lapides expurgant, scinduntque, & vitriarii vitrum diffundunt. Portus etiam commoditate, mercatorumque commeatu multò est celebrior. In extrema enim ferè ad Ortum parte sed australi latere, lunato sinu portus admittitur magnarum navium capax, cui adfidet oppidulum *Sancti Petri* longa platea & angusta productum, bellico apparatu plenum; & mercatoribus cum bellum ingruit, frequentissimum. Veteri etenim Regum Angliæ privilegio perpetuæ hîc sunt quasi induciæ & Gallis aliisquæ quamvis bellum exardescat, ultro citroque huc sine periculo venire, & commercia secure exercere licet. Portus aditus qui satis scopulosus utrinque castris munitur, ad sinistram vetus est castellum, ad dextram alterum (*Cornet* vocant) è regione eminent in rupe satis edita, & accedente æstu mari circumflua. Quod regnante Maria, Leonardus *Chamberlan* Eques auratus, & insulæ Præfectus, nuperque Thomas *Leighton* successor novis operibus firmari curarunt. In hoc enim plerumque agit insulæ Præfectus & milites præsidarii qui Gallos & fœminas nullo modo ingredi patiuntur. Ad Aquilonem peninsula adnectitur *La-val*, quæ suum habuit religiosorum conventum, sive Prioratum. In Occidua parte juxta mare lacus est qui ambitu mille quingentos passus colligit, piscium fœcundus, sed imprimis carporum, qui sua magnitudine, & delicato sapore admodum laudati. Incolæ non adeo gnavi ut illi *Iarseis* in solo colendo, verum navigando & mercaturam exercendo incertiori lucro desudant. Terram autem suam ita quilibet seorsim colere gaudet, ut tota insula in portiunculas septis dividatur, quod illi non solum emolumento, sed etiam firmamento contra hostes habent.

Sarnia.

Garnsey.

Cyprona fortè literis transpositis quam in tractu Armericana memorat Notitia. Smyris lapis.

Portus S. Petri.

Libertas tempore belli.

Castle Cornet.